

Samenvatting

DE VERANDERENDE AARD VAN HET WERK IN MONGOLIË (1989-2003): Potentiële en informele werknemers en arbeidsmigranten

De overgangperiode en de nasleep daarvan hebben vanaf 1989 in Mongolië onzekerheid op de arbeidsmarkt teweeggebracht. Dit onderzoek richt zich op de verschillende en complexe manieren om in het levensonderhoud te voorzien die in de steden ontstonden na de ineenstorting van het socialisme; op de zich ontwikkelende arbeidsmarkt en op de toegenomen migratie. Hoewel het migratiemodel van Harris-Todaro al oud is, biedt het nog steeds een bruikbaar kader om de 'buitensporige' migratie in Mongolië te kunnen begrijpen.

De bevolking in Mongolië heeft in demografisch, economisch en sociaal opzicht gereageerd op de veranderingen in het politieke en economische systeem. In Mongolië is na 1989 een verschuiving opgetreden van afhankelijk socialisme (gericht op de voormalige Sovjet-Unie/Rusland) naar afhankelijk kapitalisme (gericht op China). Hierdoor ontstaan nieuwe vormen van macro-economische onevenwichtigheid.

Voor het onderzoek is een enquête gedaan onder huishoudens waarbij 2145 respondenten van 12 jaar en ouder ondervraagd zijn op drie stedelijke locaties in Mongolië. Om de verschillende en complexe manieren om in het levensonderhoud te voorzien te bestuderen, werden respondenten van 12 jaar en ouder ingedeeld op basis van hun positie op de arbeidsmarkt (werkend, werkloos, niet-werkend en potentieel werkend) en hun migratiestatus (binnen/teruggekeerd; buiten/potentieel; circulair).

Om zowel de informele werkgelegenheid als de informele sector te bestuderen, is er in dit onderzoek ook voor Mongolië een classificatie ontwikkeld van arbeidsstatus en van productie-eenheden. Deze is gebaseerd op de richtlijnen van de Internationale Arbeidsorganisatie. Op grond van hun arbeidsstatus worden werkenden ingedeeld als formele werknemers, informele werknemers en informele bedrijfsmedewerkers.

Uit het onderzoek blijkt dat er tijdens de overgangperiode in Mongolië een verschuiving van arbeid naar de informele detailhandelssector is opgetreden. Sinds 1989 heeft Mongolië niet alleen te kampen met formele werkloosheid, maar is er ook een nieuwe categorie 'potentiële werknemers' ontstaan die ontbreekt in de officiële cijfers. Uit de enquête van dit onderzoek komt voor het eerst het aandeel van potentiële werknemers in Mongolië naar voren. Potentiële werknemers lopen het risico dat hun menselijk kapitaal verloren gaat en dat ze na een lange periode van werkloosheid afglijden naar erbarmelijke omstandigheden waarin ze niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Ook zijn potentiële werknemers vaak potentiële migranten, wat implicaties heeft voor de stabiliteit van de samenleving in het gebied waar ze vandaan komen. Verder blijkt uit het onderzoek dat de informele sector twee kenmerken heeft in het openmarktsysteem in Mongolië: een hoger inkomen gaat samen met grotere onzekerheid.

Om migratie naar de hoofdstad te verklaren zijn de redenen voor migratie onderzocht. Er bleek sprake te zijn van economische pushfactoren door verlies van aanspraken (*entitlement failures*) – 'geen baan/geen vaste baan', 'laag inkomen' en 'verlies' – in het openmarktsysteem in Mongolië. Met andere woorden, 'buitensporige' migratie hangt in het algemeen eerder samen met de aanwezigheid van economische pushfactoren voor migratie of verlies van aanspraken in de plaats van herkomst dan met positieve signalen op de plaats van bestemming.

In dit onderzoek is ook gekeken naar redenen om niet te migreren. Naast het hebben van werk in de formele sector bleek ook de geboorteplaats/plaats waar men thuis is het ontbreken van de intentie om te migreren te verklaren. De resultaten laten echter ook zien dat vijftien procent van de niet-migranten een verborgen potentieel voor migratie heeft, en dat potentiële werknemers het hoogst scoren op verborgen potentieel voor migratie.

Concluderend wijst dit onderzoek erop dat het, om 'buitensporige' migratie te begrijpen, belangrijk is om te kijken naar de plaats van herkomst en naar verlies van aanspraken in de plaats van herkomst. 'Buitensporige' migratie naar de hoofdstad Ulaanbaatar kan in het openmarktsysteem in Mongolië verminderd worden door te zorgen dat er geen sprake is van economische pushfactoren of verlies van aanspraken in de plaats van herkomst. Dit kan men doen door het creëren van een economisch motief voor migratie tussen twee sectoren van de economie, bijvoorbeeld tussen landbouw en industrie. Als er geen sprake meer is van verlies van aanspraken of economische pushfactoren voor migratie in de plaats van herkomst, zullen potentiële werknemers aangetrokken worden, zal de werkloosheid tot het niveau van frictiewerkloosheid beperkt blijven, zal de productie in de lokale informele sector toenemen en zal de migratie naar de hoofdstad afnemen. Het evenwicht herstellen in lokale economieën buiten de hoofdstad is waarschijnlijk de beste manier om iets te doen aan bestaande en potentiële erbarmelijke omstandigheden in Mongolië.

Trefwoorden: migratie, arbeidersbeweging, werkgelegenheid, informele sector, potentiële werknemers, erbarmelijke leefomstandigheden, overgangsperiode, openmarktsysteem, Mongolië